

«Vi garanterer ikke læring. Vi inspirerer til læring»

Rapport fra studietur til Aarhus, Danmark, 7.–9. august 2018

Enhver noenogfjerde-åring kan føle for en makeover – Bryggens museum i Bergen intet unntak. Dagens basisutstilling har stått seg godt, men etter mer enn tretti års tjeneste er behovet for noe nytt absolutt tilstede. Utstillingsfasilitetene er slitne, publikums forventninger til et museumsbesøk har endret seg, og forskning utfyller stadig bildet av livet i middelalderen. Det er ikke rart vi med skrekkblandet fryd ser frem til nyåpningen av Norges eneste dedikerte middelalderarkeologiske museum i mai 2019.

I forbindelse med forprosjektet for de nye basisutstillingene besøkte utstillingsgruppen flere museer i inn- og utland. I etterkant av dette flyttet «nye» Moesgaard museum i Århus inn i nybygde lokaler og med utstillinger som dekker alle arkeologiske perioder. Moesgaard fremstår som et høyst relevant museum med tanke både på renovering av basisutstillingen og formidlingen på Bryggens museum. Ikke minst etter at den middelalderarkeologiske basisutstillingen åpnet høsten 2017 har ønsket om å besøke Moesgaard vært høyt.

I en økonomisk presset museumsorganisasjon og utstillingsbudsjett var reisestipendet fra FMK svært kjærkomment. Gjennom dette fikk «kjernen» i det daglige formidlingsarbeidet ved Bryggens museum – Anne Mette Prestegård (utstillingsarkitekt), Knut Høiaas (museumspedagog) og Sigrid Samset Mygland (prosjektleder og førstekonservator) – muligheten til å oppleve noe av det siste innen forskningsbasert formidling av skandinavisk middelalder og middelalderarkeologi. I tillegg ble det rom for å besøke et par andre «must see» i Århus – friluftsmuseet Den Gamle By og kunstmuseet Aros – som ikke vil diskuteres i særlig grad i denne rapporten.

Moesgaard museum

Hovedmålet for reisen var altså Moesgaard museum, et kulturhistorisk museum sør for Århus. I tillegg til arkeologiske og etnografiske utstillinger huser museet butikk, kafe, lunsjrom, og møte- og konferansefasiliteter. Administrasjon, verksteder og kontorer samt undervisningslokaler for arkeologi- og antropologistudenter ved Aarhus Universitet befinner seg i de tidligere utstillingslokalene. Dronning Margrethe er beskytter av museet, og de permanente utstillingene støttes økonomisk av større private fond.

Selv om størrelsen og budsjettet er ulikt ser vi umiddelbart flere likhetstrekk mellom Moesgaard og Bryggen, knyttet både til faglig orientering, formidlingsaktivitet og ambisjoner. I likhet med Bryggens museum har Moesgaard et langvarig, tett universitetssamarbeid og er tilknyttet et anerkjent middelalderarkeologisk fagmiljø. På Bryggen har vi gode erfaringer med en lignende samlokalisering. Kontorfellesskapet og den daglige samhandlingen mellom forskning og formidling (og i vårt tilfelle også forvaltning) har skapt et uhøytidelig og inspirerende miljø til gjensidig nytte og glede, og der en god diskusjon eller svaret på et uløst spørsmål gjerne befinner seg en kontordør eller en trapp unna. Slik blir veien fra utgraving til utstilling kort, noe vi ser også på Moesgaard. Formidlingsgleden sitter i veggene.

I møte med Tine Arnold, leder av undervisningsavdelingen, og Camilla Bjarnø, arkeolog og museumsinspektør, fikk vi med utgangspunkt i middelalderutstillingen *Fri os fra det onde* høre mer om museets formidlingsstrategi og tanken bak denne. *Tett på mennesket* – både fortidens og nåtidens – står sentralt i all formidling. Dette kjenner vi igjen i vårt eget museumsarbeid; mennesket, det tidløst menneskelige og det personlige møtet med fortiden er utgangspunktet også for den

kommende basisutstillingen på Bryggens museum. *Vi garanterer ikke læring. Vi inspirerer til læring* er en annen grunnpilar for formidlingen på Moesgaard. Museet er tydelig på at de er et alternativt læringsmiljø, et som ønsker å engasjere og inspirere til læring snarere enn å drive tradisjonell undervisning. I møte med skoleklasser står også dialogen i sentrum, med et spørrende og undrende utgangspunkt.

Formidlingstanken gir seg fysisk særlig uttrykk i form av store, scenografibaserte utstillinger, med utstrakt bruk av lyd, lys og teknologi. Det skapes ulike miljøer, der dagligliv og ulike hendelser i fortiden dramatiseres, ledsaget av kortere eller lengre tekster. Et annet gjennomgående element er «arkeologen», «forskeren» eller ulike «eksperter» som fra skjermer rundt omkring i utstillingene engasjert kommenterer og forklarer. Det er også aktiviteter for publikum i de fleste utstillingene, som (digital) bueskyting eller tidsreise gjennom VR-briller. I middelalderutstillingen kan man blant annet delta i en rettsak, kikke inn i eller ut av vinduer og få et glimt av middelalderen «live», eller motta tilgivelse for sine synder ved å knele og berøre et «relikvie». I et eget «forskningslaboratorium» kan barn (og voksne) få innblikk i og teste ut ulike sider ved arkeologiske arbeid.

Utstillingene og inntrykkene er mange, og et enkelt besøk er langt fra nok til å få med seg alt museet har å by på. Det er imidlertid ingen tvil om at Moesgaard både inspirerer og engasjerer både små og store, noe de høye besøkstallene også vitner om. Institusjonen bidrar sterkt til å rive ned forestillingen om det doserende og nedstøvede grå museet, og trolig går selv de minst historieinteresserte derfra med et lite smil om munnen. Det er fascinerende å se hvordan det blåses liv i fortiden og publikum dras med ved hjelp av scenografi og moderne teknologi.

Det kan innvendes at de mange virkemidlene i noen tilfeller til sammen blir for mye, og nesten overskygger det arkeologiske materialet utstillingene bygger på. I den middelalderarkeologiske utstillingen «forsvinner» overraskende nok gjenstandene – som uten tvil er middelalderarkeologiens mest omfattende og kanskje viktigste kildemateriale. I denne utstillingen hadde vi gjerne sett mer av middelalderens materielle kultur; flere «ting». Eller kan hende er opplevelsen av og forventningene til akkurat denne utstillingen farget av vår egen museumsbakgrunn? Kontrasten føles iallefall stor til de kommende basisutstillingen på Bryggens museum. Her er det nettopp den arkeologiske gjenstanden som skal være det bærende utstillingselementet, mens innslaget av scenografi og teknologi blir betydelig mindre.

Kort oppsummert vektlegger både Moesgaard og Bryggen det personlige møtet med middelalderen, men med ulik strategi. På Moesgaard skapes nærheten gjerne tydeligst og bevisst gjennom scenografi og dramatisering. På Bryggen er det på sin side først og fremst (den gjenkjennbare) gjenstanden som skal fungere som inspirator og som bindeleddet mellom nå og da, og mellom «oss» og «dem».

Mennesket i sentrum

I tillegg til faglig påfyll og kontakter ga studieturen til Århus og Moesgaard museum både inspirasjon, innsikt og erfaring å ta med seg i det videre museumsarbeidet. Det er fascinerende å se likhetene mellom et relativt lite arkeologisk museum som Bryggen og en stor kulturinstitusjon som Moesgaard. Begge formidler middelalder og middelalderarkeologi med liv og lyst, og med mennesket i sentrum, men med ulikt utgangspunkt og med ulik vektlegging av virkemidler. Som et apropos er prinsippet om det personlige møtet med fortiden og det gjenkjennbare i levde liv sterkt tilstede også i friluftsmuseet Den Gamle By. Her er imidlertid det bærende konseptet «levende museum», med skuespillere som gir publikum en opplevelse av livet i en tid og et samfunn som for lengst er historie. Det er med andre ord nok av veier som fører til Rom.